

Nr 879

Av herr **Heckscher m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1962/63, m. m.

(Lika lydande med motion nr 726 i Första kammaren)

Av Kungl. Maj:ts nu framlagda proposition om komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1962/63 framgår ånyo vilket utomordentligt nära samband det finns mellan den ekonomiska politiken och omfattningen av statens utgifter och inkomster. Lika tydligt framträder regeringens oförmåga att ge en tillfredsställande prognos för den ekonomiska och budgetmässiga utvecklingen under det kommande budgetåret. Den nu föreliggande kompletteringspropositionen bildar därför lika litet som den under januari i år framlagda finansplanen ett tillfredsställande underlag för en självständig konjunktur- och budgetbedömning.

Om man ser utvecklingen på det ekonomiska området på något längre sikt och även tar hänsyn till den våldsamma ökningen av statsutgifterna under de senaste åren, innebärande en fördubbling av driftutgifterna på 8 år, kan man ej undgå att konstatera, att den av regeringen förda politiken ovetydigt leder till

- a) ständigt ökade statsutgifter,
- b) ett ständigt ökat behov av statsinkomster i form av högre skatter och högre avgifter,
- c) ökade svårigheter att bibehålla ett fast penningvärde, och
- d) framtida svårigheter att öka produktionen och därmed att bibehålla full sysselsättning.

Högerpartiets framställningar under årets riksdag bör ses mot denna bakgrund. Våra skattesänkingskrav och krav på större försiktighet när det gäller att förbruka medborgarnas skattepengar är inte några självändamål utan bygger på den bestämda övertygelsen att våra möjligheter att bibehålla och öka vår levnadsstandard kräver sådana åtgärder. De erfordras även för att skapa större självansvar och möjligheter till valfrihet i konsumtionen.

I stor utsträckning har dessa tankegångar redan redovisats i våra tidigare framställningar i riksdagen, men det finns anledning att nu, i samband med att finansministern i kompletteringspropositionen presenterar regeringens syn på ekonomi och politik under nästa budgetår, sammanfattningsvis erinra om förslagets huvudsakliga innebörd.

Integrationen inom den Europeiska ekonomiska gemenskapen befinner sig under ständig utveckling. Varje dag fattar myndigheter och privata företag inom EEC beslut och avgöranden som för medlemsländerna närmare varandra. För vårt land innebär denna integrationsprocess en fortgående förändring av den ekonomiska situationen. Den europeiska gemenskapen ställer oss — vare sig vi kommer med eller inte — inför nya och svåra uppgifter. Om vi i detta läge skall kunna upprätthålla full sysselsättning och öka välståndet, måste vår ekonomiska politik bestämt och målmedvetet inriktas på att underlätta näringslivets anpassning till den europeiska stormarknaden.

För näringslivet innebär den nya situationen främst skärpt och hårdnande konkurrens. Utvecklingen av företagens kostnader blir därför, som också framhålles i den senaste OECD-rapporten, mer betydelsefull än tidigare. Kostnadsnivån i förhållande till utlandet ävensom kvaliteten hos de varor vi producerar blir avgörande för vårt lands konkurrensförmåga på den större marknaden. Endast genom ökad konkurrenskraft har vi möjligheter att öka framstegstakten. I hög grad är kostnadsnivån beroende av den allmänna löneutvecklingen. Men den påverkas också i betydande grad av skattepolitikens utformning. Särskilt gäller detta de skatter som belastar företagen. De motioner rörande företagsbeskattningen, som högerpartiet framlagt vid vårriksdagen, utgör ett led i partiets strävan att i ett alltmer hårdnande konkurrensläge skapa gynnsamma förutsättningar för produktionen.

En snabb anpassning till nya efterfrågeförhållanden eller produktionsförutsättningar kräver ökad rörlighet i det ekonomiska livet. Detta gäller både arbetskraft och kapital. När konkurrensen skärps kan man vänta en ökad övergång av arbetskraft från konkurrenssvaga företag till de områden av näringslivet som expanderar. I ett samhälle som befinner sig i ständig utveckling och omdaning måste det vara en vanlig företeelse att arbetstagare byter arbete, arbetsplats och bostadsort. Det ankommer på arbetsmarknadspolitiken att genom effektiva åtgärder underlätta den arbetskraftöverflyttning som strukturrationaliseringar inom näringslivet för med sig. Ökad rörlighet hos arbetskraften förutsätter även återgång till friare konkurrensförhållanden på bostadsmarknaden. En snabbare avveckling av hyresregleringen och de generella bostadssubventionerna skulle få konkurrens- och rörlighetsfrämjande verkningar.

Expansionstakten i andra västeuropeiska länder är snabb — i vissa fall snabbare än hos oss. De tekniska framstegen måste utnyttjas och kräver växande kapitalinsatser. Om näringslivet skall kunna stå sig i den hårdnande konkurrensen, måste ökat kapital stå till dess förfogande. Betydande kapitalanspråk kommer också från andra håll i samhället, för de offentliga investeringarna och för bostadsbyggandet. Problemet är tvåfaldigt.

Det gäller att hushålla med våra kapitalresurser, och det gäller att i tillräcklig omfattning öka sparandet och kapitalbildningen.

Om sparandet skall kunna ökas, erfordras en ny utformning av den ekonomiska politiken. Främst gäller det att stimulera inkomsttagarna över lag att genom frivilligt sparande medverka till kapitalbildningen. Genom statligt tvångssparande löser man inte frågan om en total ökning av sparandet i samhället. En första förutsättning för ett ökat enskilt sparande är att penningvärdet bevaras. En allmänt förutsedd penningvärdeförsämring förlamar sparviljan hos människor för vilka det annars vore naturligt att placera sina sparmedel på bankkonton, i försäkringar eller andra penningfordringar. Skattepolitiken måste ges en sparvänlig inriktning, så att det lönar sig att arbeta och spara. Progressivitet i beskattningen av den skärpa vi nu har motverkar frivilligt sparande. De höga marginalskatterna måste sänkas i samband med att det totala skattetrycket nedbringas. Den statliga inkomstskatten bör göras proportionell för det stora flertalet skattebetalare. Den särskilda progressivskatt, som därutöver kan anses påkallad, bör utformas så, att den inte förlamar viljan till produktiva insatser. Dessa mål kan nås endast om utgiftsexpansionen hos staten och kommunerna hålles tillbaka och anpassas till de resurser som står till buds inom ramen för ett lägre skattetryck.

För att realisera det skattesänkingsprogram som ligger i botten för vårt alternativ, både på den samhällsekonomiska och på den statsfinansiella politikens område, fordras på sikt att det inkomstbortfall som skattesänkningarna medför för staten kompenseras av utgiftsminskningar. Utgifts begränsningarnas omfattning är härvid också beroende av konjunkturläget.

I statsverkspropositionen räknade departementschefen fram ett överskott på totalbudgeten på 21 milj. kronor. Redan vid den tidpunkten stod det klart att beräkningarna var synnerligen osäkra. Både på utgifts- och inkomstsidan var väsentliga förändringar att vänta. Framför allt stod det klart att ett slutförande av de då pågående löneförhandlingarna skulle starkt påverka budgetens utgiftssida. I kompletteringspropositionen redovisar också finansministern helt andra siffror än i januari. Fortfarande redovisas likväl ett mycket betydande överskott på driftbudgeten. Detta uppgår enligt de nya beräkningarna till 851 milj. kronor, om hänsyn icke tages till en bokföringsmässig korrigerings med 400 milj. kronor motsvarande det nettobelopp av kommunalskattemedel som finansministern avsätter till budgetutjämningsfonden. Beloppet 851 milj. kronor skall jämföras med det belopp av 1 503 milj. kronor, varmed driftinkomsterna beräknades överstiga driftutgifterna i den i januari framlagda statsverkspropositionen.

Den förändring i det beräknade överskottet på driftsidan som det här rör sig om uppgår således till bortåt 700 milj. kronor. I stort sett motsvarar

detta den bruttoökning av utgifterna som de höjda löne- och pensionsnivåerna medför för statsverket, inkluderande de affärsdrivande verken.

Det är här fråga om betydande förskjutningar uppåt av utgifterna men även av inkomsterna. Härmed illustreras än en gång osäkerheten i de siffror på vilka regeringen grundar sina budgetberäkningar. Däremot kan man inte göra gällande annat än att budgeten från statsfinansiell synpunkt alltjämt besitter mer än tillräcklig styrka.

Vi har inom högerpartiet på vanligt sätt sammanfattat de statsfinansiella verkningarna av våra under innevarande riksdag väckta förslag. Resultatet framgår av nedanstående uppställning, där beloppen anges i miljoner kronor. Eftersom de av oss förordade skattelättnaderna väsentligen slår igenom först under budgetåret 1963/64, medtages även detta år i sammanställningen. Vi bortser till en början från skattesänkningarna och redovisar endast vilken budgetförstärkning vi med övriga förslag skulle åstadkomma, den som alltså skapar utrymme för skattelättnader.

	1962/63		1963/64	
Utgiftsminskningar	379		748	
Inkomstökningar	80	459	94	842
		<hr/>	<hr/>	
<i>Avgår:</i>				
Utgiftsökningar	69		361	
Inkomstminskningar	39	108	59	420
		<hr/>	<hr/>	
Aterstår: budgetförstärkning som ger utrymme för skattesänkningar		351		422

De väsentligaste posterna bakom ovanstående siffror avser bostadspolitiken. Våra förslag rörande ränteeftergifterna innebär utgiftsminskningar på 195 milj. kronor för budgetåret 1962/63 och ytterligare 20 milj. kronor följande budgetår. Övergången till ett kreditgarantisystem minskar å ena sidan riksgäldsfondens ränteutgifter men å andra sidan även statens ränteinkomster. De redovisade inkomstökningarna sammanhänger så gott som uteslutande med den av oss påpekade ökade förräntningen av tertiär- och egnahemslån samt tidigare tilläggsån och viss räntefri stående del av egnahemslån.

På motsvarande sätt som i fråga om kreditgarantisystemet innebär vårt förslag till utförsäljning av vissa LKAB-aktier att dels inkomsten å fonden för statens aktier, dels riksgäldsfondens ränteutgifter minskas.

Bland förordade besparingar kan vidare nämnas begränsning av driftbidraget till SJ på 30 milj. kronor 1962/63 samt den generella begränsningen å vissa sak- och bidragsanslag samt omkostnadsanslag, vilken beräknas

uppgå till ca 31 milj. kronor. Vissa besparingar på naturastipendier och i fråga om avskrivning av studielån motsvaras av ökade utgifter på grund av vårt förslag till examenspremier. Bland ökade utgifter förtjänar att nämnas förslaget om extra förstärkning av civilförsvarets uppbyggnad — 15 milj. kronor 1962/63 och 30 milj. kronor 1963/64 — samt vårt förslag att kommunerna skall befrias från sin andel i kostnaderna för lärarlönerna i den obligatoriska skolan. Utgiftsökningen härför beräknas till 25 milj. kronor budgetåret 1962/63 och 60 milj. kronor följande budgetår.

Slutligen må här beröras vårt ställningstagande i anslutning till höjningen fr.o.m. innevarande år av de kommunala ortsavdragen samt den kompensation för kommunernas inkomstbortfall som beslutats i år. För 1962/63 har vi inte ansett oss behöva ta med något i sammanställningen på grund härav, eftersom inkomst- och utgiftssidan påverkas i samma grad av Kungl. Maj:ts förslag om särskild kompensation till kommunerna och vårt avslagsyrkande därför inte påverkar saldot. För 1963/64 däremot har vi räknat med å ena sidan en minskning av statens utgifter med 280 milj. kronor, å andra sidan en ökning med dels nyssnämnda 60 milj. kronor till folkskolans lärarlöner, dels därutöver ett beräknat belopp på 250 milj. kronor. I sistnämnda belopp ingår ca 175 milj. kronor, som betingas av vårt förslag att kommunerna skall befrias från varje kostnad för förtidspensioneringen, samt ett belopp av 75 milj. kronor i anslutning till vårt krav om förslag till 1963 års riksdag om överförande till staten av vissa utgifter som nu åvilar landstingen och de utom landstingen stående städerna.

De av oss förordade skattelättnaderna kan beräknas medföra följande inkomstbortfall under de två berörda budgetåren i milj. kronor.

	1962/63	1963/64
Skatteskalorna	80	265
De allmänna ortsavdragen	50	135
Extra ortsavdragshöjning för folkpensionärer	15	40
Förvärvsavdraget	3	10
Bensinskattesänkning	140	140
Sänkt fordonskatt för bussar	4	4
Avskrivning på maskiner efter återanskaffningsvärdet	—	30
Varulagervärdering efter 30 %	50	—
	342	624

I denna sammanställning har medtagits även det inkomstbortfall som för kommunernas vidkommande skulle uppkomma vid en höjning av ortsavdragen. Vi har alltså förutsatt att detta i någon form skall belasta staten.

Det framgår av förestående sammanställningar att den nettoförstärkning av budgeten som våra förslag skulle innebära för budgetåret 1962/63 (351 milj. kronor) uppgår till praktiskt taget samma belopp som inkomstbortfallet på grund av våra skatteförslag (342 milj. kronor). Någon tvekan om att högerpartiets budget för 1962/63 är statsfinansiellt åtminstone lika stark som den av regeringen förordade kan därför inte råda. Skillnaden ligger närmast i att inkomster och utgifter ligger på en lägre nivå enligt vårt alternativ. I motsvarande mån ökas härigenom skattebetalarnas egen bestämmanderätt.

För budgetåret 1963/64 skulle de av oss förordade skattelättnaderna statistiskt sett innebära ett inkomstbortfall på ca 620 milj. kronor, medan det utrymme som beredes genom våra övriga förslag uppgår till ca 420 milj. kronor. Överskottet å driftbudgeten skulle alltså enligt vårt alternativ minskas med 200 milj. kronor. Vi återkommer nedan till den samhällsekonomiska effekten härav.

Utöver vad här redovisats har vi även lagt fram förslag i syfte att gynna det enskilda frivilliga sparandet. Vi har sålunda framlagt förslag om rätt till avdrag vid beskattningen för avsättningar till bostadskonto och till utbildningskonto samt förslag om vissa avdrag för amorteringssparande och för aktiesparande. Vidare har vi förordat utredning och förslag rörande allmänt målsparande. Den statsfinansiella effekten av dessa förslag kommer av tekniska skäl till synes först budgetåret 1964/65.

Våra skatteförslag avser såväl enskilda som företag. Vad de förra angår har vi lagt tyngdpunkten vid skatteskalorna av den anledningen att progressionen i dessa enligt vår mening har mycket skadliga verkningar. Det blir alltmer vanligt att de skattskyldiga såsom sin verkliga inkomst räknar vad som återstår sedan skatterna betalats. Då fråga är om extra arbete för anställd liksom över huvud taget om att göra en extra insats för att öka inkomsten, kommer marginalskatten in som en levande realitet. Ju högre marginalskatten är, desto mindre benägna är de skattskyldiga att genom någon extra ansträngning öka sina inkomster. Inom det enskilda näringslivet har lönesättningen främst för personer i särskilt ansvarsfull ställning men även för andra alltmer kommit att ske med hänsyn till den progressiva inkomstskatten. Under senare år har staten för att kunna konkurrera om den dugligaste arbetskraften måst följa med i denna lönepolitik. Resultatet har i stor utsträckning blivit att den inkomstutjämnning, vartill progressiviteten kan sägas ha strävat, av det ekonomiska livet själv satts ur spel. De som i verkligheten kommit att drabbas har i stor utsträckning blivit de s. k. mellanskikten. Vi har för vår del tagit hänsyn till detta då vi för skikten närmast ovanför det proportionella bottenskiktet förordat en väsentligt mjukare övergång än den som nu gäller.

Denna av oss förordade reformering av skatteskalorna betraktar vi dock

såsom blott ett första steg i riktning mot ett förnuftigare skattesystem för fysiska personers del. Den bör så snart som möjligt åtföljas av en väsentlig breddning av de proportionella skikten i skalorna samt av en högst betydande lindring av progressiviteten. Vi finner sådana förbättringar så angelägna att vi anser oss böra föreslå riksdagen att göra uttalande i denna riktning.

För att skattelättnaden skall komma alla till godo liksom för att eliminera den skatteskärpning som i vissa relativt låga inkomstskikt blev resultatet av den under hösten 1961 genomförda omsättningsskattehöjningen har vi även förordat en ytterligare höjning av ortsavdragen.

Våra förslag rörande kreditgarantisystemet samt rörande försäljningen av aktier i LKAB skulle leda till att statens lånebehov bleve mindre enligt vårt alternativ än enligt regeringens. Samhällsekonomiskt kan man emellertid bortse härifrån och diskutera frågan med utgångspunkt från de förändringar i driftbudgetöverskottet som våra förslag kan medföra. Såsom ovan framhållits blir detta överskott för budgetåret 1962/63 detsamma enligt vårt och enligt regeringens alternativ. Vi begränsar därför resonemanget i detta avsnitt till budgetåret 1963/64 med det tillägget att vad vi anför beträffande detta år i väsentliga delar har tillämpning redan fr. o. m. den 1 juli 1962.

För budgetåret 1963/64 har våra hittills redovisade förslag beräknats innebära en minskning av driftbudgetöverskottet med 200 milj. kronor. Av betydelse i sammanhanget är även vårt förslag att Kungl. Maj:t snarast skall utreda frågan om att befria företagen från den omsättningsskatt som drabbar förbrukningsvaror. Därest proposition med förslag i sådan riktning skulle föreläggas 1963 års riksdag, finge detta betydelse för budgetåret 1963/64. Statsfinansiellt kan man uppskatta effekten härav till inemot 100 milj. kronor. Vi avser därför att föra resonemanget med utgångspunkt från en minskning av driftbudgetöverskottet på 300 milj. kronor.

För fullständighetens skull vill vi här erinra om vår hemställan att allmänna skatteberedningen skall pröva frågan om att befria investeringsvaror från omsättningsskatt. Att detta skulle resultera i förslag som får betydelse för de här berörda budgetåren får emellertid anses som uteslutet.

De ovan angivna beloppen för inkomstminskningar på grund av våra skatteförslag är framräknade rent statistiskt. Hänsyn har icke tagits till den stimulerande effekt på arbetsvilja, sparande och företagsamhet som en sänkning av de direkta skatterna otvivelaktigt medför. Redan härutinnan ligger en gynnsam samhällsekonomisk effekt, som även får statsfinansiell betydelse och som på längre sikt snarare leder till en ökning i stället för en minskning av statsinkomsterna. Ser man speciellt till de av våra skattesänkingsförslag, som direkt gynnar sparandet, liksom dem som rör företagsamheten såsom sådan, förstärkes den gynnsamma skattesänkningseffekten. Vad sänkningen av företagsbeskattningen angår leder denna till den minskning av företagens omkostnader som är angelägen för att stärka företagens

konkurrenskraft gent emot utlandet. Samtidigt ökas likviditeten hos företagen, vilket minskar deras lånebehov. Den nyss nämnda minskningen av driftbudgetöverskottet för 1963/64 å 300 milj. kronor är till beloppet ungefär detsamma som skattelättnaderna för företagsamheten uppgår till. Därmed är också sagt att "försämringen" av driftbudgetöverskottet inte i någon mån innebär ökade krav på kreditmarknaden, totalt sett.

Vi har i detta sammanhang inte berört konjunkturutsikterna. Utan att närmare ingå härpå vill vi framhålla, att de i varje fall inte tyder på en uppgång. Snarast torde man ha att räkna med en utveckling som skulle motivera en ganska långt gående skattesänkning, även utan de säkerhetsmarginaler som vårt alternativ är förenat med.

Det anförda torde visa, att det alternativ högerpartiets samlade förslag under denna riksdag innebär icke blott från skattebetalarnas synpunkt utan även samhällsekonomiskt — på längre sikt även statsfinansiellt — är hållbarare än regeringens budgetalternativ, samtidigt som det bildar underlag för en snabbare och säkrare välståndsökning i vårt samhälle och för ett vidgande av den enskildes självbestämmanderätt.

Vi åberopar det anförda och hemställer,

att riksdagen — under uttalande att en utgifts- och inkomstpolitik enligt de i motionen anförda riktlinjerna bort och bör föras — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna, att enligt dess mening allmänna skatteberedningen bör, vid utformningen av sina förslag till statliga skatteskalor, arbeta med den utgångspunkten att det proportionella inkomsskiktet skall breddas högst väsentligt och att progressiviteten skall i betydande grad lindras.

Stockholm den 15 maj 1962

Gunnar Heckscher

Leif Cassel

T. G. von Seth

Rolf Eliasson

Ernst V. Staxäng

Tage Magnusson

Karin Wetterström

Eric Nilsson

Carl Östlund